

Dünya sırı, talelər fərqli, ömrün üstü bağı... Qəribədir, yer üzünün əşrəfi sayılan, ağlı, zəkəsi, hünəri, istedadı ilə xarıqələr yaranan insan alın yazısının bir "kəlməsin" belə dəyişməyə qadir deyil. Qədər, qismət öz hökmünü son ana qədər yeridər, meydanda at oynadalar, kimsəyə macal verməz. Sabahlara, gələcək günlərə pərvazlanan arzularla bəzən qol-qanad açar, bəzənsə yarı yolda qalar... Geri dönüşü olmayan bu səfərə çıxanlar yoluna dikilən gözlər isə yollardan yıqlımadı, aylar, illər ötsə belə... Fuadin da çox cavan yaşlarında həyatla vidalaşması doğmalarının dünyasını alt-üst etdi, dost-tanışların, onu sevənlərin qəlbində heç vaxt yeri dolmayıcaq boşluq yaratdı.

Fuad Seyidzadə 1938-ci il iyunun 16-da Bakıda icimai-siyasi ve mədəniyyət xadimi Bağır Seyidzadənin ailəsində dünyaya gəlmışdi. Qədim şəhərin küçələri, tarixi binaları, memarlıq inciləri Fuadi hələ uşaqlıqdan öz sehrinə salmışdı. O, sanki daşların üzərində gizlənən hekayələri oxuyur, hər detal onda maraq oydardı. Bu sevgi onu memarlıq sənətinə yönəldi - Ə.Əzimzadə adına Rəssamlıq Məktəbinde tanınmış sənətkarlardan dərs aldı. Məktəbi müvəffəqiyyətə başa vurduqdan sonra Azərbaycan Politexnik İnstitutunun Memarlıq fakültəsində, 1956-1957-ci illərdə isə Moskva Memarlıq Institutundan təhsilini davam etdirdi. Tarix elmləri doktoru Dilarə Seyidzadə qardaşı Fuadla bağlı xatirələrində yazır: "O, çox istedadlı idi və bu istedadı da çox erkən parlampıdı. Ləp uşaqlıqdan tələbəliyinə qədər hamidan seçiliyi. Çox hissəyyatlı, duygulu, uzaqqorən idi. Yüksək zövqü vardı. Təbiəti çox sevirdi. İndi də ondan yadigar qalmış rəsm əsərlərinə baxanda ürəyim titrəyir. Xatırlayıram ki, Fuad bu əsərləri hansı məqamda işləyib. Həyatım boyu mən bu qədər nikbin, işqli adamlı rastlaşmadım. Bütün kədərimin, xiffətimin içinde həmişə onun işqli sıfetini yada salıram... Elə bil onda dünyamı işıq bürüyür. Qaranlıqlar yox olur. Fuad o qədər nurlu əməl sahibi idi ki, aramızda olmasa da, həmişə o işi parlayan görürəm".

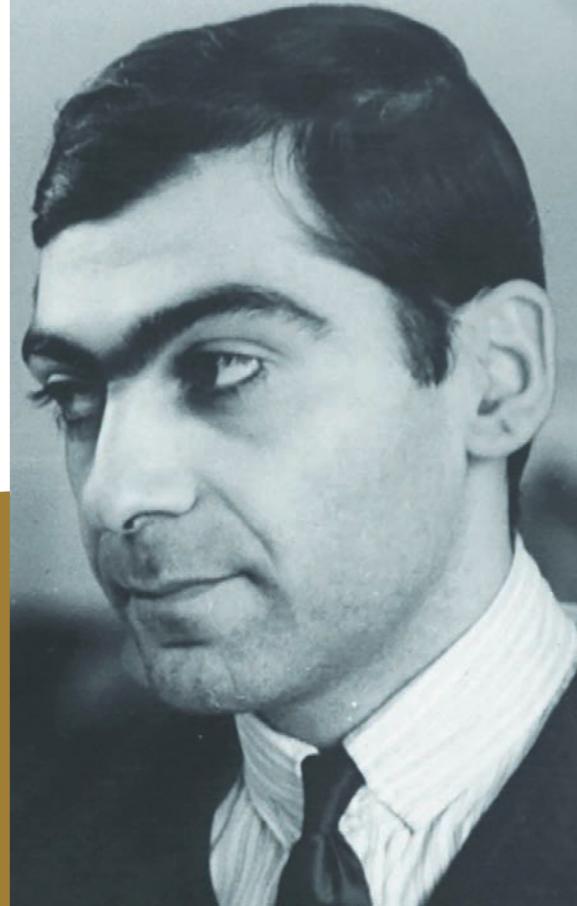
Tələbəlik illərindən professional yaradıcılıqla məşğul olan Fuad artıq ideyalarını, xəyal dünyasını yaratdığı memarlıq əsərləri ilə ifadə edirdi. Klassik, milli, modern üslubda çəkdiyi əsərləri beynəlxalq müsabiqələrde müxtəlif mükafatlara, təltiflərə layiq görüldü. Kubanın paytaxtı Havanada keçirilən müsabiqədə yüksək yere layıq görülen "Sumqayıt - peyk şəhər" layihəsi onun sənət yolunda ilk uğurlu addımı idi. Xalq şairi, dramaturq Vəqif Səmədoğlunun xatirələrində: "60-ci illərin ikinci yarısında, 70-ci illərdə gənclər arasında çox böyük iş aparlardı. Gənclər klubu yaradılmışdı, gənclərin görüşləri keçirilirdi. Bütün bu məsələlərde ən fəal iştirak edən isə Fuad Seyidzadə idi. Bu görüşlər o qədər maraqlı, o qədər sərbəst şəraitdə keçirdi ki, saatdan xəbər tutmurduq. Çox qəribədir ki, professionallər ola-ola, professional rejissorlar, yazıçılar, ssenariçilər ola-ola, bu klubdakı görüşlərin, toplantıların ssenariisti də, rejissor da memar Fuad Seyidzadə olurdu". Xalq yazıçısı Elçin: "60-ci illərdə Bakının "Torqovi" küçəsi indiki mobil telefonların, internetin işini daha istiqanlı göründü, gənclər arasında daha məhrəm və mehrəban ünsiyyət yaradırdı. "Torqovi" axşamlar orada gəzməyə çıxanların və hamisının da heç olmasa sifətdən bir-birini tanıdı - cavanların sosial mənşeyindən asılı olmayaq, Bakının kübar sıfətinin göstəricisi idi... Fuad Bakının ən yaraşıqlı, dəbələ geyinən, sayılıb-seçilən cavanlarından biri idi".

Fuad Seyidzadə ali məktəbi bitirəndə təyinatla "Azərdövlətlayihə" İnstitutuna göndərilmişdi. Burada bir müddət işlədikdən sonra Mərkəzi Komitənin təşəbbüsü ilə Bakı şəhər İcraiyyə Komitəsinin nəzdində yaradılmış Xüsusi Layihə-Sme-

ta Bürosuna rəhbər təyin olunmuş və ulu önder Heydər Əliyevin tapşırığı ilə İçərişəhərin ərazisində bu büroya hevalə edilmişdi. O, büronu geniş profilli layihe institutuna çevirmək isteyirdi. Fuadin memarlıq karyerası çox gənc yaşlarında başlamışdı. O, həm funksional, həm də estetik cəhətdən mükemmel, dəyərli layihələr reallaşdırı-

mək arzusunda idi. Həm respublikamızda, həm də onun hüdudlarından kənarda neçəneçə mehmanxananın, restoranın, möhtəşəm binaların, bir çox qonaq evləri, mədəniyyət mərkəzi və mədəniyyət evlərinin layihələrini vermiş, təklifləri memarlıq mühitində müzakire olunmuşdu. Onun hazırlanmış esklərlə xüsusi işıq-kölgə balansı və açıq məkanların təbii

Gözlərinin nurunu, qəlbinin sevgisini əsərlərinə həkk edən memar

mışdı. Memarlıqda səmimiyyətə, harmoniyaya böyük önem verən Fuad üçün hər detal sadəcə gözəllik yox, həm də mənəvi dəyər idi. O, memarlıq insanlarla temasda olan, duygulara toxunan incəsənət növü kimi qiymətləndirir və deyiridi ki, memarlıq insanın ruhunu ifadə edən ən böyük sənətdir. Bir bina yalnız daşlardan ibarət deyil, onun içində insanın arzuları, xəyalı və sevgisi yaşayır. Qeyri-adi istedadı, yüksək bədii zövqü, yaradıcı təxəyyülü ilə öten əsrin 60-70-ci illərində Azərbaycan memarlığının inkişafına böyük təsir göstərmiş Fuad Seyidzadənin özünəməxsus dəst-xətti var idi. Xalq rəssamı Tahir Salahov deyirdi: "Fuad Seyidzadə çoxəsrlik Azərbaycan memarlığına məkanın, həcmi və müstəvinin müasir tərzdə dərk olunması anlayışını getirdi, bütün arxitektura elementləri arasında əlaqəni diqqətlə yoxlayaraq onları ahəngdar şəkildə və ümumilikdə qızıl hissəsinin klassik nisbətləri ilə birləşdirdi".

Xalq rəssamı Toğrul Nərimanbəyov da Fuad Seyidzadəni işqli şəxsiyyət adlandırdı: "O zaman mən böyük tarixi əseri tamamladım və azərbaycanlı qəhrəmanın təsviri üçün mənə müasir

obraz lazımdı. Mənim principim belədir: əger tarixi şəxsiyyəti çəkirəmsə, onda mən həmin obrazda müasir konkret insana əsaslanmalıyam. Məhz Fuad öz görkəmində və daxili aləmində məqsədönlülüyü və romantikanı cəmləyirdi və mən öz qəhrəmanımı onun timsalında seçdim". Azərbaycan memarlıq sənətində öz dəst-xətti olan, yenilikçi, yüksək bədii zövqə, yaradıcı təxəyyülə sahib, milli memarlıq sənətimizin inkişafında əvezsiz xidmətlər göstərən Fuad Seyidzadə bir-birinden sanballı, dəyərli əsərlərin müəllifidir. Onun işininin bilicisi olması çoxşaxəli yaradıcılığında hər zaman özünü göstərirdi. Hələ kiçik yaşlarından köhnə Bakıya vurulan Fuad paytaxtin yeni simasını yaratmağa can atıldı. O, 60-ci illərdə Bakıda mikrorayon layihələri ideyasını irəli sürən ilk memarlardan idi və yaşayış komplekslərini "məhəllə-məhəllə" konsepsiyasına uyğun planlaşdırırdı. Layihəyə əsasən hər məhəllənin öz servisi, məktəbi, bağçası, mağazası və məişət xidməti olmalı idi. Bu, sakinlərin daha rahat yaşamasına hesablanmışdı. Təessüf ki, bu ideyanı tam reallaşdırıbilmədi. Yeni fikirlər, düşüncələrlə coşub-dəşən gənc memar paytaxtimizi gözəl meydanlara, küçələrlə, müasir yollarla gör-

elementlərlə vəhdəti diqqəti cəlb edirdi. Fuad Seyidzadə memarlığı milli kimliyin və tariximizin inikası kimi görür, qədim ənənələrlə müasirliyin harmoniyasında bir ahəng yaradırdı. Onun sənətində vətənpərvərlik duyğusu özünü aydın şəkildə göstərirdi. Görkəmlə heykəltaraş Ömər Eldarovla birgə İkinci Dünya müharibəsində həlak olmuş azərbaycanlı dövüşçülərin xatirəsini əbədi-ləşdirmək üçün Sevastopolda ucaldılmış Sapundağ abidə kompleksi buna əyani misaldır. İstedadlı memarın heykəltaraş Tokay Məmmədovla birgə həyata keçirdikləri layihələrin ən uğurlu nümunəsi isə Sankt-Peterburqdakı "Bakı" restoranıdır. Layihə hələ sovet dövründə milli-mədəni motivlər daşıyır. Tokay Məmmədov xatirələrində qeyd edirdi ki, Fuad çox ince təbiətli, yüksək zövqlü insan idi. Bəzi insanlar mütləq musiqi duymuna malik olduğu kimi, o da mütləq zövqə malik idi. Eyni zamanda, o, hər şeyi böyük peşəkarlıqla yerine yetirirdi. Fuad Seyidzadə Azərbaycan memarlığına yeni nefəs getirmiş sənətkarlardandır. Onun mülliəti olduğu layihələr, sərbəst dizayn metodu aktuallığını qoruyub saxlayır. Bu səbəbdəndir ki, Fuad Seyidzadə istedadlı, yüksək zövqlü memar kimi bu gün də xatırlanır.

Yegane oğlu Ülfə Seyidzadə atasının onun ilham mənbəyi olduğunu deyir: "Atam Fuad Seyidzadə həyatdan çox erkən köcdü... O, mənə, yeganə övladına zəngin irs - xeyirxah işləri ilə qazandığı ad və nurlu xatirə qoyub: atamı tanyanın hamisi onun yaxşı dost və böyük estet olduğunu söyləyir".

Fuad Seyidzadə Le Korbuziye, Qaudi, Frank Lloyd Rayt və Mis van der Rohe kimi məşhur memarların yaradıcılığına yaxşı bələd idi və bu, onun sənətində, forma və funksionallıq integrasiyasında aydın görünürdü. Eyni zamanda müsiqini, fəsəfəni, ədəbiyyatı, kino sənətini dərinləndirir, muğam və xalq mahnılarını məhərətlə ifa edirdi, caz müsiquisinin isə vurğunu idi. Dahi bestəkarlar - Motsartin, Baxın, Listin əsərlərini forte-pianoda gözəl improvisivə edirdi. Bestəkar Aqşin Əlizade deyirdi: "O vaxtlar Fuad üçün bir mahni yazmışdım. Təcrübəm az idi, mahnını axıra çatdırma bilməmişdim. Mahnının sonunu Fuad özü tamaamladı. Sonralar həmişə mənə baxıb gülə-gülə o mahnını oxuyardı. Mənə də lezzət eləyərdi".

Cəmiyyətdə nüfuz qazanmaq, layiqli yer tutmaq təbii ki, hər kəsa nəsib olmur. Bunun üçün gərgin əmək, prinsipiallıq, möhkəm iradə, fitri istedad başlıca şərtlərdəndir. Amalı, əqidəsi uğrunda həyatın qarşısına çıxardığı bütün çətinliklərə sına gəren insanlarla bəzən tale çox amansız oyun oynayır, gecə-gündüz demədən çalışaraq, alın təri ile qazanılan uğurların qarşısını bir yolla almağa çalışır, bəzən də ele yerdən vurur ki... Azərbaycan memarlığında, təsviri sənətində tez parlayan, öz dəst-xətti, üslublu olan Fuad Seyidzadənin tale ulduzu tez səndüd. Bu dünyada cəmi 34 il yaşadı, amma yaratdığı dəyərli əsərlərinə uzun ömr bəxş etdi. Layihələndirdiyi binaların hər dərəcədə, detallında, üslubunda, memarlıq xəttində onun zövqü, sevgisi və sənət ruhu bu gün də yaşayır. Ucalan binalar sanki səssizcə deyir: "Burada Fuad Seyidzadənin əllerinin izi, gözərinin nuru, qəlbinin sevgisi var...".